

ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และการอนุรักษ์ควายไทย: กรณีศึกษาชาวนาดำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์

จังหวัดสุพรรณบุรี

Belief, Tradition, Rite and Conservation of Thai Buffaloes: A Case Study of Farmers in the Don Pru Sub-District of the Si Prachan District in Suphan Buri Province

พิสิทธิ์ อุดมผล (Pisit Udomphol) *สรายุทธ ชะกะกร (Sarayudh Yahakorn)**

จิตรา วีรบุรินทร์ (Jitra Veeraburinon)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมเกี่ยวกับควายไทย (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมเกี่ยวกับควายไทย (3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงควายไทย (4) ศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ และส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม การเลี้ยงควายไทยของชาวนาดำบลดอนปรู อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้รู้ 3 คน ผู้นำชุมชน 3 คน นักวิชาการ 2 คน ชาวนา 18 คน รวม 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความเชื่อเกี่ยวกับควาย ได้แก่ ขวัญควาย, พิธีขอขมาควาย, รูปพรรณสัณฐานควาย, พญาควาย, พิธีไหว้เจ้าที่ควาย, ควายกับงานสถาปัตยกรรม, การชนควาย และการวิ่งควาย ส่วนประเพณี ได้แก่ ประเพณีชนควาย และวิ่งควายด้านพิธีกรรม ได้แก่ พิธีบายศรีสู่ขวัญ, พิธีกรรมไหว้เจ้าที่ควาย และพิธีขอขมาควาย (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับควายเกิดจากแนวคิดพื้นฐานทางศาสนาและค่านิยมในสังคมเกษตรกรรมไทย (3) ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงควายมีสาเหตุจากการใช้เครื่องจักรกลแทนควาย และการปรับปรุงพันธุ์ (4) รูปแบบการอนุรักษ์ และส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับควายเป็นการขานเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตในภาคเกษตร

คำสำคัญ: ควาย อนุรักษ์ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช PISIT@CTL.CO.TH

** อาจารย์ประจำสาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sarayud.y@bu.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช laasvchi@stou.ac.th

Abstract

The purposes of this research were to study 1) the belief, traditions and rituals about Thai buffalo, (2) the influence factors on the belief, traditions and rituals that were related to Thai buffalo, (3) the problems and obstacles in raising Thai buffalo and, (4) also the way of its conservation in contributing the belief, traditions, rituals and buffalo raising of Donpru farmer, Sriprachan district Supanburi province.

The research methodology was qualitative research. The information was collected from twenty-six informants that can be identified as three of the village-learned farmers, three of community leaders, two of Thai buffalo experts, and eighteen farmers. Research instruments were In-depth interview inventory and Non-participated observation form. The data obtained was analyzed using the descriptive analysis method.

The findings were revealed that; (1) the belief about the buffalo had been shown in many significant perspectives such as the belief of “Khwan” of the buffalo, the appearances of buffalo, “Pa-Ya” buffalo (the Lanna word that is used to represented to the dignified identification of the great buffalo) and the belief of the buffalo that portrayed in the architectures as well as the various agricultural rituals for example guardian spirit- respecting ritual, Khwan-raising ritual, buffalo-apologetic ritual, buffalo fighting and buffalo racing ; (2) The influence factors on the related belief, traditions and rituals were rooted in the Buddhism belief and agricultural social norm; (3) the difficulties in raising the buffalo were the replacement of mechanical instruments in farming and the problem of breeding improvement; (4) The change of agricultural system was the great obstacle in contributing the buffalo conservation to promote the traditional belief and rituals.

Keywords: Buffalo, Conservation, Belief, Tradition, Ritua